

YAYLA ÇAĞRISIMLARI

Tirşik Dergisinin 2018 yılı ilkbahar sayısında, YAYLA temasının seçildiğini duyurdu Narinoğlu. İsabetli bir seçim, yaylalık özelliği, Andırın'ın zenginliğidir. Ekonomik, sosyal, kültürel açıdan en büyük değeridir.

1945 yılında Andırın'ın Balk yaylasında bir karaçadırdı doğmuşum. Babam ve yayla komşuları Andırın'da kutlanan 30 Ağustos bayramının coşkısına katılmak için gitmişler. Atı olan atıyla, olmayanlar dizime kuvvet deyip koşmuşlar ulusal coşkuya katılmak için. O kuşak o bayramların hangi bedeller karşılığında elde edildiğini yaşayarak öğrenmişlerdi. Katılmamak olur muydu? Yayla çadırındaki tüm erkekler bayram coşkusu paylaşıırken Anacığım beşinci çocuğunu doğurmak için sancılanmış. Eli hünerli mantuvar yürekli kadın bacılar deneyim ve ferasetleriyle anacığım ve bana zarar vermeden sağ – salim kesmişler göbeğimi. Ben bir yayla çocuğuydum ve gözümü yayla çadırında açmıştım.

Daha on yaşına basmamıştım. Andırın'ın bir başka yaylası Sisne Köyü'nün karşısındaki dağlarda Karayuvalı yaylasına kurmuştk karaçadırımızı.. Anacığım bu kez dokuzuncu bebeğini dünyaya getirecekti .Güz gelmiş komşuların çoğu köylerine dönmüştü. Anam çok hastaydı ve doğuracaktı. O durumda bizi yalnız bırakmak istemeyen bir kaç vefalı komşumuz ve acılar- ağrılar içinde kıvranan anam,bir şeyler yapabilme telaşı ve çaresizliği içindeki babam ve biz çocukları kalmıştık geriye. At sırtında göç yoluna çıkmamız mümkün değildi. Doktor yok, ebe yok, işi bilen eli hünerli kadınlar yok. Uçan kuşlardan medet umuyoruz ki babam bana biraz bozuk para verdi, mendilimin ucuna çıknadım, Sisne köyünün bakkalında Aspirin Gripin gibi ağrı –acı dindirecek ne bulabilirsem kapıp dönmem söylendi. Sisne'ye doğru çevik adımlarla yel gibi uçuyorum. Anamı, doğumu, ağrıyı, acıyı unutmuşum. Kendi kendime ırgalanıp türkü çağırarak , para çıknadığım mendili sallayarak, gönlümce dünyalar kuruyor, dünyalar renklendiriyorum.. Köyün girişinde akan Körsulu Çayı'ndan geçerken mendilin düğümü çözüldü, anama ilaç almak için verilen o paralar suyun akıntısı içinde kaybolup gitti. Ne kadar aradım ve ne kadar dövündüm bilemem. Anamı o gece kaybettik. Düşlerimde ben hep o paraları aradım. Tıbbın nimetinden bir aspirin bile nasiplendiremediğim anacığımın huzuruna nasıl çıkarım diye kendimi hep suçladım. Narinoğlu ” Tirşik Dergisi'nin bu sayısında ana temamız Yayla olsun” deyince..Bir türlü unutamadığım kronik yaram yeniden depreşti.

Yayla algısı bende ve benim gibi nice hemşehride kimbilir ne çağrışımlar yaratır.26 yaşında genç bir öğretmendir, gönlüm bütün güzelliklere nişanlıydı. Kızılcaova yaylasındayız çadırla. 47 yıldır bir yastığa baş koyduğum, çocuklarımin anası ve beş torunumun sevgili ninesi eşimi Gülseren'imi yayla pınarının başında görüp aşık olmadım mı ve elinden içtiğim bir tas pınar suyu ile yürek yangınımı serinletmedim mi?

Yayla algısı, yalnız bende mi çağrışımlar yaratır ki? Başı duman duman karlı dağlarda ılgıt ılgıt yel olup bir destan misali güzeller peşinde çağlayarak sel olmaz mı Karacaoğlan?

“Kalktı göç eyledi Avşar elleri/ Ağır ağır göçen eller bizimdir./Arabatlar yakın eder ırığı/ Yüce dağdan aşan yollar bizimdir./diyerek Dadalğlu sazının teline dokunup, güzellere kostaklanıp, Osmanlı’ya kafa tutmaz mı?

Andırın’ımızın 19. Yüzyıldaki sesi-soluğu ; şiirleri Çukurova’ya inince Karacaoğlan’a mal edilen lirik şairimiz Beşbucaklı Aşık Kul Halil, yaylalara göç mevsimini iple çekmez mi? Yayla mevsimi geldiğinde: “ Yaz gelip de beş ayları doğunca/Gövermiş ovalar ekin mi ola/ İçmişim doluyu bulanır gönlüm/ Şu ötüşen kuşlar sökün mü ola. / Demez mi?

Yüzyıllardır aşıklarımız renkli, ışıklı dünyalarında akıp giden coşkuyu, öfkeyi, sevgiyi , acıyı, güzeli ve güzelliği dile getirdiler.Bu toprağın rengini, ışığını ,kokusunu, derdini, mutluluğunu, dili ve teli ile seslendiren adı bilinen,bilinmeyen nice ozanlar gelip geçti Anadolu yaylasından ,Toroslardan, Kazanpınarından, Meryemçil’den, Çinçin’den. Ozanlarla birlikte bilinmez sonsuzluğa akıp giden nice türküler, ağıtlar, öyküler, söylenceler kaldı geriye.

Çukurova’dan kaldırdığı turnaları göç güzergahını sayarak Andırın yaylalarından gerçirir ve O dönemde Andırın’ın da bağlı olduğu ilçe merkezi Göksun yaylalarına indirir Kul Halil.

Yekin turnam yekin koca Payas’tan
Yükün tutsan Kumkaleden, Ayas’tan
Yedi avcı gelmiş kilis’te, Has’tan
Atılmayın şu Ceridin salına

Ceyhan’da eğlenin sıcak kızınca
Çığ vurup da katarını dizincek
Arkası Hemite önü Üzücek
Yüksek geçin Andırın’ın çölünü

Kumkalesi bahçeleri bağları
Üzücek’ten görülüyor dağları
Andırın’ın şu vefasız Beyleri
Doğru göster Haştırın’ın yolunu.

Haştırın’dan Akkale’ye dönelim
Kurucova Azgıt bade sunalım
Dolaşarak şol Geben’e inelim
Issız buldum oraların gölünü

Çinçin derler bir yellice Bel imiş
Meryemçil de hasbahçede gülümüş
Göksun derler güzeli bol elimiş
Kul Halil’im mekan tutsun elini.

Kul Halil, Her ne kadar Andırın'ın Beşbucak köyünde yerleşik bir yaşam sürse de Türkmenlere özgü göç geleneği gönlünden söküp atamadığı bir eski sevdadır ki işte buna dayanamaz. Yaz bahar ayları gelip de göçün ucu görününce içinde sessizce akan o dingin ırmak köpürür, delirir, coşar. Bir deli sevda seline dönüşür ki sevdalar güzeli. Yazın Toroslarda, Binboğalarda, Sarız'da , Uzunyaylada ve kışında Çukurova'dadırlar.

Ak çağşaklı koyaklardan süzülen çaylarda alabalıkların oynadığı, Kayalardan kayalara ürkek ceylanların sekiştiği, Gelin tülü berraklığında köpüklü suların akıştığı, mantuvarların, yavşanların, çiğdemlerin ve binbir türlü çiçeklerin kokuştugu; göğ e ağ an bedenlerinde ak petekli püren balları damlayan köknarların sızlaştığı; eli kınalı gelinlerin ak gerdandan düğmeler çözerek koç yiğitlerle oynadığı; gök boncuklu tazılarla arap atlı , eli kuşlu beylerin ceren kovduğı yaylalar Kul Halil'in gönlünü bulandıran sevdalı türkülerdir

Dinleyin de birem birem söyleyim
Yüreğime bir od düştü gaziler
Esti seher yeli dost a gidelim
Eli göçmüş ıssız kalmış yazılar.

Türkmen eli yaylasına göçtü mü
Gün burnuna Ceyhan Suyun geçti mi
Düşürümü Haştırın'a çeşti mi
Katarında tor mayalar bozular.

Benim dostum giydim'ola alları
Halbur'dan sına k'tan Geben elliri
Soğuk olur Meryemçil'in belleri
Eser poyraz ç am dalları sızılar.

Anam atam bu illerden gitti mi
Evin bozup çadırını yıktı mı
Bütün millet murazına yetti mi
Benim gönlüm yaylaları arzular.

Kul Halil'im der sevdası batma mı
Ördekli'den Sarıkız'a gitme mi
Kayapınar kiblesine akma mı
Konun dostum pınarların gözüne.

Türkmen ve göç güzelsiz olur mu? Türkmen kilimleriyle süslenmiş mayalar üstünde allı yeşili, bin bir kır çiçeği desenli yazma bağı, zülüfü yağlı güzellerin göz süzerek geçişi aşık yüreğine saplanan bir oktur ki güzeller övücüsü ve güzellemeler ustası Kul Halil, işte buna dayanamaz.

Şu göçen ellerde gördüm bir güzel

Yüzleri yaylanın karı mı bilmem
Geldi geçti hiç aslını sormadık
Şorda bir kötünün yarı mı bilmem.

Geldi geçti hiç aslını sormadık
El bağlayıp divanına durmadık
Giyinmiş kuşanmış gözler görmedik
Al mıdır, yeşil mi sarı mı bilmem.

Eğdirmiş kametin bükmüş boynunu
Taramış zülfünü açmış aynını
Ayva turunç mekan tutmuş koynunu
Kokar güller gibi teri mi bilmem.

Halil'dir ismim de aşıktır adım
Dağıma kar yağdı kalmadı tadım
Verdiler bir güzel ben almam dedim
Gezerim ziyanda karımı bilmem.

Yayla mevsimi, gençlerin, güzellerin buluşma, tanışma mevsimidir. Kanların deli deli akıştığı, yayla çiçeklerinin kokuştığı ve sevgililerin uğrun uğrun bakıştığı mevsimdir. O günler gelir de Kul Halil'in aşık yüreği kıpır kıpır etmez mi?

Yine esti muhabbetin yelleri
Açtıkça düz gelir falı yavrunun
Al varıyor Harboğazı yolları
Parlayıp gidiyor alı yavrunun

Çaputlu'dan Haştırın'a göç çeker
Şu dertli sinemi odlara yakar
Girdim bahçesine mis gibi kokar
Tomurcuk tomurcuk gülü yavrunun

Akkale'den uğradın mı Çınar'a
Kon Kazanpınar'a zülfünü tara
Elim yetmez haber salam o yare
Şekerler döküyor dili yavrunun

İncedir beli de usuldur boyu
Seherden geçtiğin Geben'in suyu
Bugün konalgamız Meryemçil deyi
Oğul balı verir balı yavrunun

Göçer Meryemçil'den Çinçin'i aşar
Hande deli gönlüm kaynayıp coşar
Taşoluk'tan öte Göksüne düşer
Çalkanır Göksun'da gölü yavrunun

Kul Halil'im bahçasında bağında
Yedi avcı gider seher çağında
Bu gün sevdiceğim Konur Dağında
Abaza baz olmuş eli yavrunun.

Andırın yaylaları içinde Meryemçil, yaylası, yaylaların hasıdır, denir. Yüksek, nemsizdir, havası kuru, suyu durudur. Ağalar, beyler yaylasıdır. Meryemçile kadar gitmeye her babayiğidin gücü yetmez.

Andırın'ın en saygın ağası Yaycıoğlu Hacı Durdu Ağa'nın ölümü üstüne ağıtlar yakılır, yakılır ya Hacı Durdu Ağa'nın özelliğini vurgulamada Meryemçil Yaylası anılmazsa eksik olmaz mı?

Odasında kandil yanar
Hacı hizmetine döner
Sekiz bozu dokuz tülü
Evi Meryemçil'e konar

Göçer Meryemçil Belinden
Kim tutar benim elimden
Sızılaşman kuzularım
Allah geçer mi kulundan

Çukurova ve Aşağı Andırın ağalarının yaylaya göçleri sanki düğün şenliğidir. Yine Hacı Durdu Ağa Ağıdından bir dördlük:

Ağanın göçü geliyor
Seçilmiyor gelinciden
Hemi ağa hemi vezir
Kan damlardı kılıcından

Yaycıoğlu Ali Ağa hastadır. Çukurova'da Ceyhan'da çeltik salakları vardır. Kuvayi Milliye'de çete komutanıdır. Hastadır, doktorlar derdine çare bulamadıysa, Meryemçil yaylası ne güne duruyor, Kayranlı'nın köknarlarından süzülerek gelen okşayıcı esintisi, şifalı, serin suları renk renk çiçeklerin kokusu, Çukurova'nın sinekli suyundan içenlere şifa olmaz mı? Ali Ağa için de önerilen Meryemçil yaylasıdır.

Koçak babamoğlu koçak
Alnında kekili saçak
Doktordan çare bulmadık
Kalk da Meryemçil'e göçek.

Yaylaya yalnızca ağalar beyler mi göçer. Kendilerine Teber adı verilen konar- göçer abdallar da yaylaların hasını bilir ve erkenden göçerler. Yaz- kış çadırlarda yaşarlar: Davulları ve zurnalarıyla yaylaların düğünlerin şenlendiricisidirler. Abdal aşiretinin yakışığı,delikanlısı, eniyi davulu zurnayı çalan, güreş tutan ,halay çeken, sinsin oynayan Süslü Hasan'dır. Davulda,sinsinde kendini çok yoran Süslü Hasan beklenmedik bir krizle ölür. Ağalar, beyler ve tüm abdal aşireti Süslü Hasan'ın çadırının önündedir. Koca Anşa ile Topuz Eş, Hasan'ın ölüsünün başına lök gibi çöküp karşılıklı al-ver ile yayla çadırında ağıt yakarlar.

Koca Anşa
Kele Eşe kele Eşe
Süslü Hasan ölmüş taman
Şu davulu şu zurnası
Vay takılı kalmış taman

Topuz Eşe
Hasta Süslü Hasan hasta
Kuşburnu ezmesi tasta
Davran da kalk Hasan Ağam
Bizi koyup gitme yasta

Koca Anşa
Melekleri türbe yapsın
Cennet'ala'nın katına
Ağam gitmesin hacetsiz
Davul asın tabutuna

Topuz Eşe
Keleşti Ağam keleşti
Halay çekti hem güleşti
Gece sinsinde yorulmuş
Sabah uykuya döleşti

Koca Anşa
Hele Hasan ağam hele
Gözyaşlarım döndü sele
Ocağı sönesi ölüm
Gümüş zurna kaldı ele

Topuz Eşe
Davulu ceren derisi
Yerini tutmaz birisi
Bizler galdık gözü yaşlı
Gelir ağıdın gerisi

Koca Anşa
Süslü Hasan zurna çalar
Soluk yetmez soluğuna
Azrail mi girmiş taman
Düdüğünün deliğine

Topuz Eşe
Öldüyüse uğur ola
Varsın gitsin güle güle
Genç ömrünü heder etti
Boz kasnağı çala çala

AVLAMAZ DURDU'YA TAŞLAMA

Aşağı Andırın köylüleri sıtma, sinek ve sarı sıcağın kaçmak için çadırlarla yaylalara çıkardı. Yaylalar genellikle Andırın ilçesinden yukarıda bulunan, Geben, Halbur, Meryemçil, Cemel Önü, Karayuvallı, Sisne, Bunduk, Kargaçayırı, Elmadağı, Akifiye, Çokak gibi rakımı yüksek olan serin bölgelerdir.

Çukurova ve Andırın'ın sehil adı verilen sıcak köyleri, yayla mevsimini ipele çeker. Harman, hasat derlenip ambarlara, kuyulara konulmuştur; serin yaylaların keyfinin çıkartılma mevsimidir. Aşağı Andırın'ın, Çukurova'nın hali vakti yerinde ağaları, beyleri yan yana çadırlar kurar, ineklerden, camuzlardan taze sütler sağılır, çadırların orta yerine herkesin gelip oturduğu oda hayması kurulur ve sohbetin koyusu orada yapılır. Kadınlar, imece usulü yufka ekmekler, börekler yapar, şehriye dökerler.

Evlenecek kızlar, oğlanlar görücüye çıkar, bin bir türlü oyunlar oynanır, hünerler gösterilir. Düğünler orada yapılır, halaylar çekilir, sinsinler oynanır, güreşler tutulur, ceren kovan atlarla ciride çıkılır, değnek atılır. Yaylalar allı, yeşillidir.

Fakir takımı ineğini, keçisini önüne katar yaylaya erkenden çıkar ve güz sonuna kadar da yaylada kalırdı. Varlıklı ve ağa kesimi ise evlerini yaylaya gönderse bile kışlaktaki harman-hasat işlerini bitirmeden yaylaya gelemezdi. Ağalar ancak ağustos ortasına doğru yaylaya çıkabilirdi -ki işte düğünler de o dönemde kurulur, düğünleri ağalar şenlendirirdi. Ağalardan izinsiz düğün kurmak, onları hesaba almamak, saygısızlıktı; yakışık almazdı.

1870'li yıllardır. İlçe merkezi Göksun'dur. Ora köyleri ile ilişki bu güne göre daha fazladır. Dedem Arapzade Hacı Ahmet Efendi Göksun'da mustantıktır.

Aşağı Andırın'ın Kızık Köyü'nden Avlamaz Durdu, Göksun'un Değirmendere Köyü'nden nişanladığı oğlu Ali'yi everecektir; ama düğünü başlatmak için izin alınması gereken ağalar daha yaylaya gelmemiştir. Avlamaz'ın oğlu Ali, ağa-bey tanımaz; düğün bir an önce kurulsun ister. Nişanlısı Telli Anşa'ya bir an önce kavuşmak için yanıp tutuşmakta, günler yıl geçmektedir. Durdu, yaylaya erken gelmiş olan Gökahmetoğlu'na gider ve düğün kurmak için izin ister. Gökahmetoğlu: "Ağaların tamamı gelmeden düğün kurulduğu nerde görülmüş Durdu? İcat çıkartma, ağalar gelsin, usul ve yordamına göre yapılır." der. Orada hazır

bulunan ve düğünün bir an önce kurulması için sabırsızlanan Çaylıoğlu, İbişlerden Memili, duruma itiraz ederler “Bu düğün de ağasız olsun, biz ağaların keyfini mi bekleyeceğiz?” derler. Birkaç kişi daha destek verir ve düğün kurulur.

Bir gün önceden düğün seymeni Değirmendere’ye gidecek, orada bir gece kalınacak ve yarın gelin Çinçin, Meryemçil üzerinden Kargaçayırı’na getirilecektir. Avlamaz’ın Ali’si sevdiğine kavuşmak için sabırsızlanmaktadır, her türlü hazırlığını yapmış, kıllarından tüylerinden temizlenmiştir..

Ağalar kendilerini hesaba almadan düğün kurulmasına, çok içerler ve yaptığına pişman etmek için Avlamaz’a kurak (plan) kurarlar.

Gelin almaya giden seymenlerin içinden üç kişiyi ayarlarlar ve derler ki: "Biz Çinçin belinde seymenin elinden gelini aldıracağız. Siz gece herkes uyuduktan sonra, tüfeklerin içindeki barutları boşaltın." talimatı verirler. Ağaların seymen arasında bulunan adamları, verilen talimat üzere gece tüfeklerin içindeki barutları boşaltır.

Yarın olur, gelin bindirilir ve yola çıkılır. Gelini getiren düğün seymeninin önüne Çinçin belinde pusuda yatan ağaların gönderdiği otuz silahlı çıkar ve gelini almak ister. Direnip silah sıkınsa olsa da barutu alınan silahlar patlamaz. Gelin düğün seymeninin elinden alınır, gizli bir yere götürülür. Bu düğün de ağasız olsun diye efelenenler, elleri boş, başları yerde ve utanarak gelirler.

Bir hafta sonra ağalar, Avlamaz Durdu’ya bir tosun kestirir ve ziyafet çektirtirler. Gelin, Avlamaz Durdu’ya geri verilir. Avlamaz’ın düştüğü durumu gören Gökahmetli’den Süleyman Gök, aşağıdaki taşlamayı söyler.

Taşlamayı Gökahmetli köyünden Adil Gök’ten derledim.

Dinle Şimdi Avlamaz’ın işini
Eli ile bağlar kendi başını
Pilavın üstünde kuzu döşünü
Yedirsen ağlara ölün mü Durdu

Gökahmetoğlu’nu hor görüp geçme
Konuş hanedenle sen ayrı düşme
At dev’ister diye kaygıya düşme
Soyluyu soysuzu bilin mi Durdu

Zülfaroğlu şu dağların kilidi
Davet etsen o ağlar da gelirdi
Bedeninden elli çakmaklı olurdu
O zaman gelini alırdın Durdu

Yayc'oglu da o dağların ulusu
Uğrasan alırdın sözün doğrusun
Çayl'oglu Memili ya kimin nesi
Erkanı yolları bilin mi Durdu

Düştünüz mü o deyyusun fendine
İnanmayın yeminine andına
Biraz mal gerekti aldı gendine
Malıyın hesabın bilin mi Durdu

İsmail'in oğlu attığın almaz
Kaçar yörebe de hiç geri gelmez
Tortmuk ilaç derler orda bulunmaz
Memmed'in hilasın bilin mi Durdu

Çinçin Bele uğrucuğun gelmişler
Memili'ye kırk bıçakçık vurmuşlar
Tell'anşayı ellerinden almışlar
Sallanı salanlı geldin mi Durdu

Öttü dan davulu silah sıkıldı
Giden sağmenleri yola döküldü
Gargaçayırı'nda bayrak yıkıldı
Bu irezilliğini bilin mi Durdu

Kul Süleyman bunu böyle söylemiş
İnip aşkın deryasını boylamış
Oturup eteğin traş eylemiş
Çunkuruk çıkmış Avlamaz'ın Ali'si

Bedeninden elli Çakmaklı olmak: Kendi ailesinden elinde çakmaklı tüfeği olan 50 kişisi olmak.

Fendine düşmek: Tuzağına düşmek, oyununa gelmek.

Uğrucuğun gelmek: Gizlice gelmek.

Sallanı salanlı gelmek: eli boş dönmek, istediğini alamamak, burada gelini elinden aldırarak.

Çunkuruk çıkmak: Eli boş kalmak, umduğunu bulamamak, ava giderken avlanmak. (Burada, damat Ali'nin çok arzuladığı ve hazırlık yaptığı geline, Telli Ayşe'ye kavuşamamak.)